

PASSFR.EU

A Digital Learning Platform for Generation Z:
Passport to IFRS®

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

A Digital Learning Platform for Generation Z: Passport to IFRS®

UMS® 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme

Funded by the Erasmus+ Program of the European Union. However, European Commission and Turkish National Agency cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

© Copyright 2021, Istanbul University

ÖRNEK OLAY ÇALIŞMASI - UMS® 39 FİNANSAL ARAÇLAR: MUHASEBELEŞTİRME VE ÖLÇME

Giriş

İşletmeler, mevcut ekonomik sistemde birçok farklı riskle karşı karşıya kalmaktadır. Bu risklerin işletmelerin finansal performansı üzerindeki olası olumsuz etkilerini tespit etmek ve bu etkiyi kontrol altına almak yöneticilerin görevlerinden biri olmuştur. Bu risklerin finansal işlemler üzerindeki etkileri ve bu etkinin olumsuz sonuçlarının finansal araçlar ile kontrolü UMS 39 kapsamındadır.

Riskten korunma muhasebesinin uygulanabilmesi için belirli koşulların varlığı gerekmektedir. Riskten korunma muhasebesi için, korunan kalem ile ilgili finansal aracın özelliklerinin belirli koşullar dahilinde eşleşmesi gerekir. Bu örnek olayda, korunan kalem ile türev araç arasındaki ilişkinin açıklanması ve riskten korunma muhasebesinin nasıl uygulandığının açıklanması amaçlanmaktadır.

Örnek Olay Hakkında Bilgi

Babil şirketi ulusal ve uluslararası nakliye hizmetleri vermektedir. Kuruluşundan bu yana güçlü bir şekilde büyümesine rağmen, rekabetin çok yoğun olduğu bir sektörde her zaman iyi bir yönetime ihtiyaç duymuştur. Taşımacılık sektörü, önemli operasyonel riskler taşıyan ve bu risklerin sürekli yönetilmesi gereken sektörlerden biridir. Ancak tüm risklerine rağmen taşımacılık sektörü, iyi yönetilen şirketlerin başarılı finansal performanslarını yüksek karlılık rakamlarına dönüştürdüğü için yatırımcılarını memnun etmektedir.

2022 yılının başında Babil şirketinin finans müdürü, enerji fiyatlarındaki artan risklere dikkat etmeleri ve buna göre önlem almaları gerektiğini belirtmişti. Ancak üst yönetim ve operasyonlardan sorumlu yöneticiler, dünyada ekonomik aktivitenin yavaş bir şekilde arttığını ve bu ortamda akaryakıt fiyatlarındaki artışın sınırlı kalacağını ifade etmişlerdir. Üst düzey yöneticiler, satın alınacak akaryakıtın depolama maliyetlerinin yüksek olacağını belirtmişlerdir. Bu şartlar altında finans müdürü daha sonra akaryakıt fiyatlarındaki artıştan en azından para kazanmak için bir opsiyon almaya karar vermiştir.

Finans müdürü kısa bir araştırmadan sonra ham petrol futures sözleşmelerine yatırım yapmanın uygun olacağına karar vermiştir. Finans müdürü futures sözleşmelerini satın aldıktan kısa bir süre sonra tüm dünyayı etkisi altına alan olumsuz haberler akaryakıt fiyatlarının hızla yükselmesine neden olmuştur. Finans müdürü, futures işlemi ile önemli tutarda kar elde etmiştir.

Ancak operasyon tarafından gelen haberler hiç de iyi değildi. Akaryakıt fiyatlarındaki artışın maliyetler üzerinde olumsuz etkileri olmuştu. Akaryakıt fiyatlarındaki artışa önlem olarak akaryakıtın önceden alınması ve depolanması önemli bir depolama maliyetine neden olmuştu. Ancak fazla alınan bu yakıtlar daha depolardan alınıp kullanılmadan önce dünyada akaryakıt fiyatları tekrar düşerek eski seviyesine gerilemiştir, bu da işletmenin yakıt ve depolama zararlarını önemli seviyelere çıkarmıştır. Yıl sonunda Babil şirketinin 2022 yılındaki yakıt maliyeti 5.000.000 PB, depolardaki yakıt maliyeti ise 4.000.000 PB'dir. Akaryakıt fiyatlarındaki bu değişiklik işletmenin karlılık trendini olumsuz etkilemiştir. Ve 2022'de yüksek fiyattan alınan ve büyük kısmı henüz kullanılmayan yakıt nedeniyle işletme gelecek yıl daha da kötü finansal performans beklemekteydi.

Finans müdürü, yakıt maliyetlerindeki artışın finansal tablolar üzerindeki olası etkisini azaltmanın yollarını düşünürken, riskten korunma muhasebesi uygulamayı düşünmüştü. Finans müdürü, muhasebe ve operasyon müdürleri yaptıkları toplantıda, akaryakıt fiyatlarındaki artış nedeniyle 6 milyon PB ek akaryakıt satın aldıklarını hesaplamışlardı. Finans müdürü futures sözleşmesi ile 5,5

milyon PB kar ettiğini belirtmiştir. Vadeli işlem yatırımlarından elde edilen kar ile maliyet artışının riskten korunma muhasebesi çerçevesinde telafi edilebileceğini belirtmişti. Muhasebe m¼d¼r¼ de bunun olabileceğini söylemişti. Akaryakıttaki ek maliyetin 2,5 milyon PB'sinin hizmet ¼retim maliyeti hesabına aktarıldığını, kalan tutarın d¼nem sonu envanterinde bulunduğunu s¼zlerine eklemişti.

Tartışma Soruları:

- a. Riskten korunma muhasebesinin kullanılması veya kullanılmaması durumunda Babil şirketinin finansal tablolarının nasıl etkileneceğini g¼sterin.
- b. İşletmenin riskten korunma muhasebesi kullanması uygun mudur?

ÖRNEK OLAYIN ÇÖZÜMÜ-UMS 39 FİNANSAL ARAÇLAR: MUHASEBELEŞTİRME VE ÖLÇME

- a. Riskten korunma muhasebesi uygulanacaksa, bu nakit akış riskinden korunma için olacaktır. Bu örnek olayda riskten korunma kalemi yakıt fiyatıdır. Nakit akış riskinden korunma durumunda, korunan kalemden ve korunma aracından kaynaklanan kazanç ve kayıplar ayrı ayrı ölçülmeli ve muhasebeleştirilmelidir. Bu örnek olayda Babil şirketi, akaryakıt fiyatlarındaki artış nedeniyle 6 milyon PB daha fazla harcadığını hesaplamıştır. Bu ek harcamanın 2,5 milyon PB'si kullanıldığından hizmet maliyetine aktarılmıştır. Kalan 3,5 milyon PB değerindeki yakıt, dönem sonu envanterindedir ve gelecek yıl kullanıldığında hizmet maliyetine aktarılacaktır.

Futures işlemlerden elde edilen kâr 5,5 milyon PB'dir. Riskten korunma muhasebesi için bu kazanç doğrudan kar veya zarara aktarılmamalı, diğer kapsamlı gelirden muhasebeleştirilmelidir. Futures işlemlerinden elde edilen kazançlar, akaryakıt fiyatından kaynaklanan kazanç ve kayıplarla aynı dönemde kar zarara aktarılmalıdır. Ardından, futures kazancının bir kısmı 2022'deki hizmet maliyetini dengelemek için kullanılmalıdır. Kalan miktar, yüksek fiyatlı yakıtın kullanılması nedeniyle 2023'teki hizmet maliyetini dengelemek için kullanılacaktır. Hesaplamalar ve 2022 hizmet maliyeti mahsup kaydı aşağıdaki gibidir.

	Toplam	2022	2023
Yakıt	(6.000.000)	% 40 (2.400.000)	% 60 (3.600.000)
Futures	5.500.000	2.200.000	3.300.000
Toplam	(500.000)	200.000	300.000

Borç. Futures Kazancı (DKG) 2.200.000

Alacak. Hizmet Maliyeti 2.200.000

Bu kayıt ile akaryakıt fiyatındaki artış nedeniyle artan hizmet maliyetinin bir kısmı, riskten korunma kalemi olarak belirlenen futures kazancının bir kısmı ile mahsup edilecektir.

- b. Basitçe HAYIR. Riskten korunma muhasebesinin uygulanabilmesi için, işlemin riskten korunma niteliği sağlaması gerekir. Riskten korunma nitelikleri için bazı koşullar vardır:
- 1) Riskten korunma ilişkisinin, kurumun risk yönetimi stratejisinin ve başlangıçta riskten korunmayı üstlenme stratejisinin resmi olarak belirlenmesi ve belgelenmesi.
 - 2) Yüksek riskten korunma etkinliği
 - 3) Nakit akış riskinden korunma işlemleri için, riskten korunma konusu olan tahmini bir işlemin gerçekleşme olasılığı yüksek olmalı ve nihai olarak kar veya zararı etkileyebilecek nakit akışlarındaki değişikliklere maruz kalmalıdır.
 - 4) Korunma etkinliğinin güvenilir ölçümü
 - 5) Riskten korunma sürekli olarak değerlendirilir ve riskten korunmanın atandığı finansal raporlama dönemleri boyunca yüksek derecede etkili olduğu belirlenmelidir.

Bu örnek olayda, ilk aşamadaki riskten korunma ilişkisinin belgelenmediğini görüyoruz. Daha da önemlisi, akaryakıt fiyatlarındaki artış riskinin yönetim tarafından en başta önemli bir risk olarak belirlenmediği anlaşılmaktadır. Bu nedenle yukarıda uygulanan riskten korunma muhasebesi UMS 39'da belirtilen kurallara uygun olarak yapılmamıştır.